

Příloha A – Informovaný souhlas

Informovaný souhlas s výzkumem

Byl/a jsem seznámen/a s výzkumným šetření “Raná péče a její význam v oblasti intervence rodin dítěte se sluchovým postižením“. Souhlasím s mou účastí na tomto projektu. Dávám své svolení výzkumnici, aby rozhovor, který jsem jí poskytla, použila za účelem sepsání diplomové práce. Před začátkem rozhovoru jsem byla informována o jeho nahrávání a jsem si vědoma toho, že z rozhovoru bude učiněn přepis, do něhož mám právo nahlédnout a vyjádřit se k jeho obsahu. Souhlasím se způsobem, kterým bude zachována anonymita údajů a jak bude má identita chráněna během výzkumu i po jeho skončení. Dávám souhlas k tomu, že výzkumnice může v diplomové práci citovat informace, které jí poskytují.

JMÉNO:.....

PODPIS:.....

DATUM:.....

Příloha B – Okruhy otázek pro polostrukturovaný rozhovor s poradkyní rané péče

1. Jak dlouhou praxi v oboru rané péče máte?
2. Jak Vás nejčastěji klienti kontaktují?
3. Jak proběhl první kontakt s rodinami zapojenými do výzkumu?
4. Jaký byl cíl navázání spolupráce s rodinou?
5. Jaký je dosavadní průběh intervence?
6. Na které oblasti se v intervenci chlapce nejvíce zaměřujete? (sluchová výchova, mluvená řeč...)
7. Podílela jste se na rozhodnutí zařadit děti do běžné MŠ? Proč rodiče dětí se sluchovým postižením běžnou MŠ volí?
8. Proč jste se rozhodla navázat spolupráci i s mateřskými školami?
9. Jaké byly důvody k udržení spolupráce s mateřskou školou?
10. Jaké jsou cíle spolupráce s mateřskou školou?
11. Jak konkrétně Vaše spolupráce probíhá?
12. Spolupracujete i s dalšími mateřskými školami? Z jakých důvodů?
13. Jste v kontaktu i s SPC? Probíhá mezi vámi spolupráce?
14. Pomáháte s integrací dětí se sluchovým postižením do běžných MŠ?
15. Pomáháte s nastavováním podpůrných opatření?

Příloha C – Okruhy otázek pro polostrukturovaný rozhovor s ředitelkami MŠ

1. Prosím, popište v krátkosti první kontakt s rodinou s dítětem se sluchovým postižením.
2. Kdy jste se poprvé dozvěděla o rané péči a její činnosti?
3. Máte již nějakou předchozí zkušenost s integrací dítěte se sluchovým postižením? Bylo to s podporou rané péče?
4. Jak proběhl první kontakt s ranou péčí?
5. Jaké jste od spolupráce s ranou péčí měla očekávání?
6. Jaký je cíl Vaší spolupráce?
7. Jak Vaše spolupráce probíhá?
8. V jakých oblastech dostáváte podporu od rané péče?
9. Jak probíhá nastavení podpůrných opatření? Které podpůrné opatření jste u dítěte nastavili?
10. Využíváte pro dítě asistenta pedagoga? Proč ano/ne?
11. Jaké informace, dovednosti jste díky rané péči získali?
12. Jak dosavadní spolupráci hodnotíte?
13. Spolupracujete také se speciálně pedagogickým centrem?
14. Přijala byste do mateřské školy i další dítě se sluchovým postižením?

Příloha D – Přepisy polostrukturovaných rozhovorů

Rozhovor s poradkyní rané péče

Jména a místa jsou anonymizovaná

V: Taková úvodní otázka, jak dlouhou máte praxi ve struktuře rané péče nebo obecně třeba ve speciální pedagogice?

P: No tak, v rané péči působím čtvrtým rokem. Jinak moje vzdělání je FFUK, Lingvistický obor, Deaf Studies, Čeština v komunikaci neslyšících.

Dnes už UJKN, a ještě nějaký jiný název. Vlastně já jsem si potom ještě dodělávala doplněk v rámci vysokoškolského vzdělávání na pedagogické fakultě UK Praha. To byl doplněk pro tu speciální pedagogiku.

A jinak vlastně před tím, než jsem začala působit v rané péči, tak jsem působila jako pedagog. Zabývala jsem se hlavně jako lingvodidaktikou češtiny, Čeština v komunikaci neslyšících, Čeština pro cizince, a to předkládání na situaci českých neslyšících. A učila jsem na střední škole tady v Praze 5 v Radlicích obor Asistent zubního technika.

V: Děkuji, super. A teď už půjdeme rovnou na tu ranou péči. Jak vás nejčastěji klienti kontaktují, že mají zájem o ranou péči?

P: To je přesně ta otázka, na kterou já vůbec nemůžu odpovídat. Nemám k tomu kompetence, nemám k tomu gesci a musíme jít přes tu oficiální bránu Tamtam. (*Centrum pro dětský sluch Tamtam*)

V: Rozumím. A mohla byste se mi vyjádřit konkrétně k případu *chlapce a jeho rodiny*? Jak začal ten první kontakt? Jak jste vlastně do té rodina přišla?

P: *Rodina* nás kontaktovala díky Svazu neslyšících a nedoslýchavých *krajské město*, s paní tlumočnicí a sociální pracovnící.

A ten první kontakt vlastně proběhl v covidovém období, takže jsme měli první kontakt online. Jinak u nás je běžné, že vlastně na ten první kontakt vždycky klienti přijedou k nám sem. Tady služba začíná, tady se podepisuje smlouva a teprve potom vlastně začínáme jezdit do terénu.

Takže tady to vlastně neproběhlo, ale proběhla vstupní konzultace online. V té době vlastně *chlapcovi* byly necelé tři roky, ještě nechodil do školky, do *název školky* a měl půlroční *sestřičku*, úplně takovou malinkatou, ještě v tom vajíčku si jí nosili. A dneska už je to velká čtyřletá holčička a je taky ve službě.

Postupně vlastně do roka byla i *sestra* ve službě, takže takhle vlastně postupně začínala ta služba pro *rodinu*.

V: Děkuji. A jaký byl ten první cíl k navázání spolupráce s touhle rodinou?

P: No, ta rodina vlastně uváděla při prvních konzultacích nebo na té vstupní, nebo když jsme potom následně... po té vstupní konzultaci my s klientskou rodinou vytváříme takzvanou dohodu o spolupráci.

Na to se opět potom můžete zeptat, až budete vyzvídat obecně, jak procesně ta služba funguje. Tak po té vstupní konzultaci už příslušná poradkyně rané péče, která je k té rodině přidělená s tou rodinou a vytváří takzvanou dohodu o spolupráci. A v rámci té dohody o spolupráci takovýto „jednoduchý pomocť“, protože ta rodina je, vycházejme z toho, že ta rodina je velice sociálně slabá i vlastně, co se týká v komunikaci prostřednicím českého znakového jazyka, je to jejich primární komunikační prostředek, ale vlastně ani tatínek, ani maminka, zejména maminka, nevyrostala v prostřední, kdyby se vlastně plně používal český znakový jazyk a pravděpodobně vyrůstala i v nějaké vyloučené romské komunitě na Slovensku.

Takže maminka, je strašně šikovná maminka, ale ta deprivace vlastně jazyková, kognitivní je u ní opravdu strašně velká. To znamená, že oni, když se vrátím smyčkou k té vaší otázce, jako nedokážou v tuhle chvíli nějak úplně přesně popsat to, co potřebují a je to takové hledání. A teď jenom rozšířím tu svoji odpověď o to, že v neslyšících rodinách je vlastně ten cíl služby, že hledáme. A hledáme ho dost intenzivně po té společné cestě, co spolu prostě jdeme.

I se vlastně ty cíle té služby proměňují, i když si na začátku uděláme nějakou dohodu, ale z hlediska vlastně těch zbylých neslyšících rodin. Ta sociálně kognitivní deprivace té *rodiny*, maminky a toho tatínka je strašně znatelná. U těch zbylých neslyšících rodin je to trochu jiné, teď nechci, aby to vyznělo, že je to všude stejné. Takže tady je to kvůli tomu, že vlastně oni nedokážou stanovit přesný cíl, nejenom protože prostě jsou sociálně a kognitivně deprivovaní a hloupější než my slyšící, ale je to tam přeci jenom složitější v tom slova smyslu, že slyšící rodina chce, aby jejich neslyšící dítě jednou prostě komunikovalo mluvenou řečí, bylo plně kompenzované a tak dále a tak dále. Ten úhel pohledu té neslyšící rodiny je prostě jiný.

Takže, pokud ta rodina (*neslyšící*) vstupuje do služby, tak spíše najednou je to z toho důvodu, že začíná mít nějaké problémy, ale úplně přesně neví, jaké nebo kde jsou a my to hledáme.

V: Děkuji. A jaký je zatím průběh intervence? Já vím, že paní ředitelka zmiňovala, že tam jezdíte snad co 14 dní pravidelně, do té rodiny.

P: Určitě ne, ale je pravda, že pokud je spolupráce mezi školkou, ranou péčí, potom tou neslyšící rodinou, pokud se teda jedná o neslyšící rodinu, tak ta komunikace s tou školkou je někde intenzivnější. A to z toho důvodu, že já jsem vlastně takový most mezi tím světem neslyšících, mezi tou rodinou a mezi tou školkou. Tu školku nějak podporuju, facilituju, vysvětluju, co to vlastně znamená se vším všudy, ten svět neslyšících. A naopak vlastně s tou školkou komunikuju třeba určité věci, které jsou ke sluchu a které nemůžu komunikovat v té neslyšící rodině, protože ta neslyšící rodina k tomu nemá přístup, neslyší to, nemůže to vlastně nějakým způsobem reflektovat, protože tam vlastně má tu bariéru. A tím pádem, když je nějaký ten náš společný cíl třeba i podporovat dítě, facilitovat ho, v tom rozvoji mluveného jazyka a mluvené řeči, tak potom já vlastně se na spoustu věcí musím doptávat v té školce, protože ten slyšící pedagog je ten, kdo vlastně vidí, slyší a může to monitorovat, může mi dát tu reflexy. To jsou

ty dva hlavní důvody, proč pokud se jedná o neslyšící rodinu, tak se školkou jsem daleko v intenzivnějším kontaktu, než pokud se jedná o slyšící rodinu neslyšícího dítěte.

V: A byla jste vlastně i součástí toho rozhodnutí, do jaké školky *chlapec* půjde?

P: Byla, byla.

V: Protože paní ředitelka říkala, že to tak trochu přirozeně vyplynulo, že už starší sourozenec do té školky chodil...

P: To je pravda. Na začátku ano, je to pravda. Já jsem vlastně věděla, kam *chlapec* bude docházet nebo jaké je to rozhodnutí, protože jsem byla úplně na začátku té služby, a ještě jsem vlastně úplně neznala tu diagnostickou mozaiku a celou tu situaci, tak jsem byla do toho zapojena, byla jsem o tom informovaná. Myslím, že jsem i na začátku zprocesovávala nějakou administrativu mezi školkou a *rodinou*, ale nebyla jsem v tomto případě ten článek v tom třeba procesu rozhodování, kterou školku.

To ne, ale pak už jsem třeba byla v procesu rozhodování, jestli třeba chlapce nechat ve skupině dětí s těmi specifickými potřebami vzdělávání, anebo ho vlastně přesunout do té intaktní třídičky. Byla jsem třeba hodně intenzivně u toho rozhodování potom už u *sestry*, protože tam jsme hodně intenzivně přemýšleli, jestli by to neměla být *škola pro sluchově postižené*, jestli by to nemělo být vlastně specializované vzdělávání pro dítě se sluchovým postižením, prostřednictvím českého znakového jazyka.

V: A stává se vám, že je to běžné, že jste běžně zapojená do rozhodovacího procesu rodičů, které podporujete, jestli běžná školka nebo právě pro sluchově postižené děti?

P: Určitě, určitě ta poradkyně rané péče, tím, že vlastně často znáte toho dítě od miminka a s tou rodinou jste v intenzivním kontaktu třeba dva roky, než to dítě jde do mateřské školy, tak je tam velká důvěra. Vy jste jejich a oni se na vás obrací ve všech těchto otázkách, které společně komunikujete. Takže to je velká zodpovědnost, fakt je to velká zodpovědnost. A až projdete tu oficiální bránu, tak se na to doptejte znovu. Myslím si, že to všechny potvrdíme.

V: Děkuji, a z vašich zkušeností, proč jsou většinou rodiče motivovaní volit běžnou mateřskou školu? Řekla byste, že jsou to spíš třeba slyšící rodiče, kteří chtějí dítě do toho prostředí, které je jim známé, nebo to můžou být i prostě jiné důvody?

P: Řekla bych, že tohle je otázka, až projdete tu bránu, to je zase obecná otázka, na kterou si nechte odpovědět od prostě nějaké poradkyně rané péče, která by vám potom byla přiřazena.

V: Dobře, děkuji. A jak teď probíhá konkrétně ta vaše spolupráce se *školkou*? Slyšela jsem, že jednou za čtvrt roku tam jezdíte a co jim vlastně nabízíte?

P: Ta práce se taky vyvíjí. Od začátku a podle toho, kde jste a v jaké fázi jste, tak podle toho je i charakter té služby.

Na začátku to bylo hodně, protože *chlapec* nedoslýchavé dítě, pro které je nesmírně důležitá ta kompenzace. To znamená nastavit fakt v té školce kontrolování ráno sluchadýlka, aby pochopili, s jakou rodinou vlastně spolupracují, aby navázali i nějaký společný vztah s tou

rodinou, jak s tou rodinou komunikovat. Protože na jedné straně vlastně není ani základ nějakého českého znakového jazyka, na druhé straně je to velice slabé sociální prostředí.

Takže to by bylo vlastně na začátku další téma. Důležité bylo vlastně nechat paní učitelky třeba poslechnout stetoclipem, jak *chlapec* s těma sluchadýlkama slyší. To je jako velký „woah“.

Oni si na začátku mysleli, že vůbec neslyší. Ukázat jim řečový banán, ukázat jim audio, říct jim vlastně, co to znamená, jaké má *chlapec* vstupy. Ze začátku rozvoj té prvopočáteční komunikace v mluveném jazyce s ním, v mluvené řeči s ním.

A potom vlastně postupně v tom druhém roce už jsme začali hodně s paní učitelkou komunikovat vývoj *chlapce*. To jsou ty naše interní integrované vývojové škály, protože tam jsou nějaké určité oblasti vývoje, na které já jsem se neměla koho doptat v rodině. A jednou za měsíc je práce s dítětem strašně malinko intenzivní.

Takže já spoustu věcí nevidím a nemůžu odečíst. A musím se vlastně pro ten nástroj doptat, abychom dostali nějaký výsledek. Musím potom spolupracovat s rodiči.

V tomhle případě to nejde, spolupracujeme se školkou. Tak to je vlastně, teď se zase vrátíme smyčkou, k té předešlé otázce vaší. No, a potom prostě přišla otázka, že jsme s paní ředitelkou komunikovali to zařazení chlapcovo.

Potom jsme s paní ředitelkou hodně intenzivně komunikovali, jaké informace předat speciálně pedagogickému centru. A protože je to speciálně pedagogické centrum, které není úplně zaměřené na děti se sluchovou problematikou, my jsme se strašně moc báli, aby nám *chlapec* vlastně nepropadl, protože vy víte, vy s ním daleko intenzivněji pracujete než já, že je to vlastně strašně šikovný a chytrý chlapeček. Takže nám šlo o to, aby jim vlastně nepropadl v těch jejich nástrojích, že se jedná o nějaké dítě s mentálním postižením. Protože, kdyby jim propadl do těch mentálních deficitů, tak oni by mu už nedali odklad. Ale my jsme s paní ředitelkou prostě chtěli odklad, aby mohl ještě zůstat v té třídě, kde by se dál připravoval na vstup na základní školu a dál ho facilitovat, podporovat a rozvíjet v té mluvené řeči.

A další ještě taková oblast, kdy spolupracujeme s paní ředitelkou nebo vůbec se školkou, je *sestra*. Protože *sestra* je v tuhle chvíli úplně neslyšící holčička.

Takže to je zase úplně jiný přístup. *Sestra* ve zdělávání potřebuje český znakový jazyk a jinak to nepůjde. A my jsme stáli před tím rozhodnutím, jestli teda školka, už internát, ale je to malinká holčička, takový ten trpaslíček, tak ho vytrhněte z toho prostředí a od maminky.

Takže jsme si řekli, teď pro ten první rok to bude socializace, adaptace a potom už něco vymyslíme. Ale ještě jsme vymýšleli a máme takový systém s paní ředitelkou, který bych řekla, že je v takové zkušební fázi, že *sestra* jeden den nechodí do školky. Já vždycky přivezu nějaké pomůcky a facilituju tu rodinu, aby aspoň oni nějaký ten základ v té vizuální komunikaci měli.

Takže když se naučí vlastně pracovat s tou pomůckou, tak vlastně můžou aspoň nějakým způsobem rozvíjet verbální myšlení u *sestry*. Ale to je, jak říká kolegyně, jedinec lízátkový svět, a teď jsme vlastně ve fázi, kdy zkusíme, jestli ta rodina tohleto dá, nebo ne.

V: Rozumím. Děkuji. A vlastně, zmínila jste SPC, máte nějakou spolupráci tady s SPC?

P: Takovou, že v okamžiku, kdy je to potřeba, kdy to dítě jde na to vyšetření. A já cítím, že je třeba vlastně SPC předat nějaké informace.

Je to samozřejmě citlivý téma, protože já poradkyně raný péče na to vůbec nemám gesci. To je jejich gesce a kompetence, tohle, co spadá do kompetence speciálního pedagogického centra. Takže já se prostě snažím navázat základ k nějakým vztahům, spolupráci.

Zeptám se, jestli o ty informace mají zájem. A tak se strašně moc snažím ty informace předat tak, aby sehrály pozitivní roli, při diagnostice a v rámci toho doporučení, který vydá SPC, aby bylo ve prospěch toho dítěte.

V: Rozumím. Já jsem potkala *paní speciální pedagožku* na praxích a ona o vás taky mluvila. Ona je logopedka, ale má tam některé i ty surdopedické děti. A taky říkala, že mají strašně málo těch surdopedických klientů a že právě je strašně ráda za vás, že se staráte o tu podporu ve školkách...

P: Já jsem ráda, protože někdy právě naopak to SPC je taky: „Co nám do toho kecáte.

Vy jste ta sociální služba a nemáte vůbec co kecat do vzdělání.“ A já jsem vždycky strašně ráda, když najdeme plochu té spolupráce. To je taky skvělý.

V: Takže vlastně nějaké podpůrná opatření, a tak, to všechno si řeší SPC. Ale vy tedy poskytnete nějaké informace, aby byly dobře nastaveny.

P: Pokud je spolupráce nastavená, je průchozí. To SPC to vítá, tak já strašně ráda tuto spolupráci dělám. Nekašlu na to, píšu informace z těch našich nástrojů, z toho mého pozorování a všechny ty informace předávám tomu SPC. Já jsem vlastně jako poradkyně rané péče ve velikánský výhodě. Já to dítě fakt znám roky a jezdím tam, i když s ním nemůžu intenzivně pracovat, tak jako třeba vy, protože pravidelně docházíte do školky za *chlapcem*, tak ale vidím to jako v tom kontinuálním vývoji, v kontextu té celé rodiny, prostě v tom kontextu toho všeho roste. A to je prostě zase velký, know-how o té rodině, ty informace, které já můžu vzít a předat tomu SPC, který to dítě vlastně vidí jednou za rok, na půl hodiny nebo na tři čtvrtě hodiny.

V: A je to zase úplně jiné prostředí, dítě se prostě chová jinak na tom vyšetření.

P: Přesně tak, přesně tak. Navíc, když to vztáhneme konkrétně k *chlapcovi* a *sestřičce*, oni jsou hrozně plachý.

Jsou vlastně strašně plachý děti, který, i když *chlapec* vlastně vypadá jako úplný raubíř, a myslím si, že teď mají doma dost co dělat, aby to vlastně utáhli. Protože mají velký limity v té výchově, neumějí si to nastavit a ty děti nedostávají adekvátní podněty k tomu, co potřebují. Když nejsou v uvozovkách dostatečně nakrmení, tak pak zlobí.

V: Je pravda, že ze začátku byl úplně pro cokoliv. Co jsem mu dala, cokoliv jsem mu ukázala, tak byl nadšenější a prostě chtěl pořád pracovat. Třeba myslí, že párkrát i hodinu vydělal, což je neuvěřitelné. A teďka v poslední době, když dáme 25 minut, tak je to dobrý den, protože po pár úkolech začne prostě třeba zavírat knížku. „Stačí, stačí.“

P: Roste, roste. A roste v něm i takový jakoby, si s paní ředitelkou říkáme, takový zdravý sebevědomí... nebo zdravý sebevědomí, spíš jakoby zdravá síla toho dítěte. Když začne ten svět odstrkovat, a to je vlastně moc důležitý, než abyste měla nějakýho submisivního chlapečka, který není moc do světa. Prostě on má to svoje a vypovídá to o jeho kognitivní síle, bych řekla, vnitřní síle, což mám radost, protože to se potom výborně zúročí v tom jeho budoucím životě. Určitě.

V: Tak já vám moc děkuji, já tady ještě rychle kouknu, co jsem si tady napsala. To jsme, to jsme prolítli...

Rozhovor s ředitelkou MŠ 1

Jména a místa byla anonymizovaná

V: Tak už tam to jede. Tak jo, fajn. Tak asi bychom mohli začít o Honzovi nejdřív obecně, že byste mi zopakovala vlastně tu jeho situaci, jak se k vám dostal a něco o té jeho rodině, jak jsme se bavili před tímto.

Ř1: Honza se k nám dostal úplně cíleně, protože maminka z prvního vztahu měla staršího syna, který sem k nám do školky chodil, protože se v *druhé městské části* do školky nedostal a byl to normální slyšící dítě, mluvící. Tatínek tenkrát, ten první, byl tak na půl slyšící, na půl mluvící. Maminka nikdy ne. Takže když vlastně byla asi potřeba, jestli raná péče nebo jestli...lékař obvodní doporučil Honzu, že do školky, tak maminka ho přivedla sem k nám do školky do běžné třídy. S tím, že jsme vlastně byli ve spojení. Maminka, už na nás byla zvyklá, byla na nás navázaná, už to tady znala. Ale vyřídili jsme to přes ranou péči a SPC, protože Honza byl vlastně do té doby, aspoň jsme si to mysleli, hluché dítě. My jako, ne až takoví odborníci, jsme si mysleli, že musí být hluché dítě, protože je z úplně hluché rodiny, protože tatínek, tedy Honzův tatínek, vůbec nemluví nebo téměř nemluví, znakuje a maminka má úplně svoji nějakou specifickou znakovou řeč, a tak mysleli jsme si, že Honza je taky úplně hluchý. Takhle se k nám Honza dostal. Pak se vlastně na nás navázala poradkyně z rané péče, která když nám po první, druhé návštěvě přinesla nějakým způsobem, abychom si poslechli naslouchadla a když naslouchadlo připojila na ten přístroj stetoskop, fonendoskop, jak se to mu říká, my jsme si to nasadili a máme a všichni jsme mluvili a všichni jsme slyšeli, že normálně. Protože my do té doby (*Respondent předvádí přehnanou artikulaci*): „Honzo, tady si sedni.“ Protože on neopakoval, nemluvil, uměl pár zvuků, byl vlastně tříleté dítě a já jsem v té době měla roka půl letého vnuka.

A když jsme o to s tou paní poradkyní vlastně mluvili, tak jsem si říkala, takže k němu budeme přistupovat jako k rok a půl letému dítěti, na které mluvíme celou větou, běžně. Takže my jsme se to vlastně s ním taky učili a on se na nás začal navazovat a začal mluvit. Takže Honza v něčem reagoval jako to rok a půl letý dítě, který vlastně poslouchá tu mluvenou řeč a něco opakuje. Ale u něj byl velký problém, že on potom měl takový ty stagnace. Jakože se zasek, buď se tvářil našťavaně, rozzlobeně, a my pak, jak jsme řešili vše, tak jsme říkali, on vlastně musí v hlavě přepínat. Dokonale tiché prostředí doma, protože tam je úplně neslyšící mladší

sestřička, která byla ale ještě miminko, a starší sestřička s Downovým syndromem, která taky nemluví, doma nikdo nemluví a ve školce po něm chceme, aby mluvil.

My jsme se zpětně ptali, jestli třeba mu doma rodina pouští televizi, tablet nebo něco se zvukem. A poradkyně rané péče vlastně říkala: „No já to musím zjistit, asi ne, oni asi nevědí, aby to nekřičelo.“ Já říkám: „Dobře, ale vy mu to můžete nastavit, že jo, jako rodiče jsou inteligentní, takže nastavíte hlasitost natolik, ať on poslouchá doma.“ Protože on byl vlastně úplně z toho tichého prostředí, najednou přišel sem a tady musel přecvaknout na to naše komplet mluvící prostředí. Což jsme zjistili rychle, že je úplně v pohodě, ale jemu se pak nechtělo, takže dlouho se nám zarazil a prostě vůbec nemluvil, najednou po nás přestal opakovat, ať jsme jen logopedického zrcadla ukazovali obrázky a všechno, tak vůbec prostě. Měl takový období, takových dvou, tří měsíců, kdy prostě ne. Navíc byla s rodinou, a do dnes je složitá spolupráce, takže Honza byl za začátku hodně nemocný a oni ho přesto vodili, protože jim někdo řekl: „Vod'te Honzu do školky.“ Takže dokavad' Honza neodpadl s horečkou, s takhle odřeným nosem, pořád ho vodili. Takže my zase: „Ne, teď je nemocný, nechte si ho doma.“

Potom ale zase týden, čtrnáct dní nechodil, takže my už jsme zase museli přes tlumočnicki zjišťovat, jestli už je Honza zdravý. Rodina to nevyhodnotí prostě, jestli je zdravý, jestli nemocný. Říkám, neustále asi na ně někdo tlačí: „Honza musí do školky.“ Tak oni ho prostě voděj fakt za každého počasí, takže zase jsme ladili tady to, aby nechodil, teda úplně pořád. Aby mu apoň bylo dobře. Když jsme zjistili, že má horečku nebo něco, tak zase bylo složitý se s nima spojit, aby ho odvedli z té školky.

V: Víím, že Honza nejdřív chodil do paragrafové třídy, povězte mi, prosím, jak je to s Honzou teď.

Ř1: Pak jsme to vyhodnotili tak, že máme vlastně běžný třídy, že v té speciální třídě my se mu pověnujeme individuálně přes tu řeč, ale nemá tam od koho už co pochyťat.

Měli jsme ten loňský rok třídu nemluvicích dětí, říkali jsme: „Tady je to málo.“ Ten mluvící vzor nás, dospělých je tady málo. On to potřebuje pochyťat, protože jsme viděli, že když se nám děti spojují na zahradě, při ránu, když se schází, při odpolední, když se odchází a tam jsme viděli, že ten Honza jede úplně jinak. A najednou, že se začíná i těma pár slovy, který od nás měl už pochycený, začíná dorozumívat s těma dětma z těch běžných tříd. Takže jsme ho tam nejdřív dali, jakože na zkoušku a pak jsme ho tam nechali natrvalo. Tam zase byla obava paní učitelky, že nebudou vědět, jak s ním a co.

Já říkám: „To neřešte, budeme se držet individuálu a já nebo paní asistentka vám budeme chodit pomáhat a ještě se mu věnovat zvlášť.“

A on se tam úplně parádně chytil mezi těmi předškolákama, protože rozumově je fakt dobrý. Takže tam jsme udělali velikánský pokrok. Teď právě paní poradkyně říkala, že ho i paní logopedka strašně moc chválila.

V: Jak byste popsala situaci u Honzy v rodině?

Ř1: Maminka je hodně úzkostná na všechny děti, o všechny děti se hodně bojí.

Říkala, že s nimi nechodí ven, že se bojí, aby se jim něco nestalo na schodech. A to jako jediné, co já prostě vždycky říkám, my jsme krajské město a nemáme tady pro ty sluchy nic, je to bída. Je to strašná bída, to určitě. My jsme byli v rámci logopedické prevence v Mostě ve škole podívat se na předškoláky, tam tomu trochu rozumějí. Jenomže zase pro tu rodinu se odstěhovat; oni zase tu *starší Honzovu sestru* už mají vázanou tady na speciální školu. Takže určitě to pro tu rodinu není, jen tak se odstěhovat do Prahy nebo toho Mostu, kde by tam vzali na nájem a kde by to tam vůbec sehnaly. To je náročná situace.

V: A kdy jste se dozvěděla poprvé o rané péči? Byl váš první kontakt přes Honzu?

Ř1: Ne, protože úplně původně my se speciální třídou jsme spolupracovali tady s *Ranou péčí v krajském městě*, ale přes ně jsme taky přímo neměli klienty...že by nám oni doporučovali, spíš jsme to měli obráceně. Že tam byli rodiče jenom jako na vyšetření a protože neměli už kapacitu, aby je pobrali, tak se pak děti dostaly k nám, anebo jsme se tak nějak jako snažili si vytvářet nějakou spolupráci, že když tam mají klienta, kterého neumístí ani k sobě, tak ať ho pře pošlou k nám, že my místo máme. Takže to bylo tak.

Jednou jsem se setkala s ranou péčí pro sluchy, to přijela paní z Prahy, jestli jinak tady raná péče v krajském městě to nevím, protože se taky přiznám, že sama potom teda nejdu a nepídím. Jak člověk nemá potřebu, tak se prostě taky neshání. Takže přijela ta paní z Prahy za maminkou, ta byla tady ústecká a měla těžce postiženého chlapečka.

To bylo téměř nepohyblivý dítě, nemluvicí, krmený snad sondičkou. A to jsem říkala, že se omluvám, že si na to úplně sama netroufám, protože já jsem tenkrát v třídě měla jednu učitelku, jednu asistentku a říkala jsem si: „Celý rok jsme to tam takhle zvládali.“ Ale tím, že se ty postižení těch dětí prostě zvyšují a to tak, že jsme potom nabrali druhou asistentku na půl úvazku, ještě se nám to povedlo z provozních peněz. Takže teď to tam funguje takhle, ale s tou ranou péčí vlastně jsem se takhle, jako s takovouhle intenzitou setkala až u Honzy. Takže poprvé i jako integrace sluchově postiženého dítě. My jsme měli dítě, které mělo sluchadla, ale až v průběhu toho, co tady u nás dítě bylo. Protože tam bylo i mentální postižení a v rámci pobytu toho dítě, tady u nás, jsme pořád řešili, že nám připadá, že špatně slyší, že hůř slyší, jestli neprodělal nějaký zánět nebo něco, protože tomu dítěti se ten sluch zhoršil, až vlastně v průběhu toho, co bylo tady.

Takže potom jako předškolák ten chlapeček tenkrát sluchadla, ale na ranou péči to tam nefungovalo. Byla to klasická SPC a my.

V: Rozumím. Děkuji. Jak proběhl ten první kontakt s ranou péčí? Jak jste se vlastně na sebe nakontaktovali?

Ř1: Ona paní poradkyně vlastně zavolala. Protože ona jezdí do rodiny každý pátek, takže nějak jestli volala, jestli chtěla nějakou zpětnou vazbu o Honzovi.

Takže ona první se vlastně ozvala, protože já bych o tom jinak ani nevěděla. Tím že ta rodina nám nemůže říct nebo nesdělují žádné takové informace. Takže paní poradkyně vyhledala vlastně nás. Že chtěla, aby fungovala ta spolupráce rodiny, raný péče a Honzy, takže se paní poradkyně zajímala.

A tak nějak to máme nastavený. Nemůžu říkat, že my jsme iniciátor. Ona se vždycky takhle přihlásí, že je něco nového nebo něco jinak, co zas potřebujeme vysledovat. A vlastně teď jsme se ve spolupráci spolu posnažili, aby se Honzovi tady povedlo udělat odklad, protože vím, že SPC nerado. Ale my jsme hlavně potřebovali to nastavit tak, aby nevznikl u toho vyšetření dojem, že Honza má nějakou mentálku (MP), protože prostě pořádně nemluví.

Ale to je jenom z toho důvodu, jak slyší a jak vlastně to mluvení se u něj teprve teďko rozjíždí. Takže s tím jsme si hodně dali práci, povedlo se nám to. Však víte, že Honza, tady máme teďko danýho na ten odklad a velmi doufáme v to, že on se natolik rozmluví, že by mohl zvládnout tady běžnou základní školu. Že by na tu Prahu nemusel, nějak znakovat on se naučí doma s rodinou, on znakovat nepotřebuje. U něj ani není, že by se mu sluch nějak zhoršoval, že by ten sluch opravdu měl mizet a mizet, tak že musí tu znakovku, aby se domluvil. Takže si myslíme, že u něj je právě podstatné to, aby mluvil. Určitě.

V: Vlastně ještě se zmínila o SPC, jak tedy vlastně s nimi spolupracujete a jak třeba nastavujete podporná opatření a individuální plán?

Ř1: Takže tady SPC v krajském městě. Ale taky myslím si, že to vždycky víc vychází, pokud to dítě už je naše, takže my samozřejmě napíšeme, jak se to dítě během toho minulého roku posouvalo. A oni to tak jakoby nastavují, že hodně dají na nás ten náš názor, pokud dítě chodí pravidelně a máme k němu co napsat, sepsat a jak ho ohodnotit. Takže nám tady v tom i vycházejí vstříc. My jsme tady v tom přesně měli obavu, takže jsme to s nimi konzultovali dopředu, než se vydalo jakýkoliv rozhodnutí, aby to teda s tím Honzou takhle dopadlo. Takže tam nám to funguje výborně.

V: To je super. A dokázala byste říct nějaký cíl spolupráce s tou ranou péčí? Jestli jste předtím měla třeba nějaké očekávání nebo právě s jakým výhledem vlastně tuhle spolupráci navazujete?

Ř1: Tam je to hlavně o tom, že paní poradkyně vlastně přereprodukuje to, co my potřebujeme rodičům. Ne prvotně, že bych ji používala vyloženě jako tlumočnici, protože rodina má ještě tlumočnici, takže když potřebujeme nějakou rychlou informaci, tak se tím určitě nezabývá se paní poradkyně, ale obrátíme se na tlumočnici. Ale tím, že zase paní poradkyně se dostane do rodiny, tak my máme takový to kukátko do té rodiny. Ona nám tam udělá to zrcadlo, jak to v té rodině probíhá. Za začátku například, že paní poradkyně chtěla, aby maminka byla tady s Honzou, aby maminka viděla, co ten Honza v té školce dělá. Že by to té mamince taky mohlo něco přinést. Po první, když to proběhlo, tak to bylo jako v pohodě. Po druhý, měl Honza z toho, nám to připadalo, jakoby úplně psychický záchvat. On byl tak vyřízený z toho, nevím, my jsme to nějak nedokázali pojmenovat. Brečel, křičel, choval se úplně naprosto jinak, než my jsme ho znali do té chvíle. Teď maminka ho tady jako uklidňoval. Ne, on se prostě s náma pral, bránil, do ničeho se nezapojil. Choval se fakt jako mentálně postižený, my jsme z toho byli všichni vykulení. Pak jsme to zkusili ještě jednou, to už se od té maminky vůbec nehnul, neudělal nic, nepromluvil, nás nikoho nebral. Maminka, když odcházela, že s paní poradkyní bude odcházet, tak ho museli vzít se sebou. Maminka ho v těch deset hodin musela odvést, protože ne, že tady nezůstane.

Mysleli jsme, že na sobě udělá uzel snad. Takže od tohohle jsme úplně opustili. Nevyhodnotili jsme, proč to tak bylo. Honza nám to nedokáže pojmenovat nebo nedokáže vysvětlit. Takže od tohohle jsme upustili. Teď přišla třeba paní poradkyně s tím, když jsme spolu mluvili naposledy, že Honza začíná hodně zlobit. A já říkám: „No, Honza nezlobí. Honza to dělá, proto jenom, že se nudí.“ A to už jsem, myslím, taky říkala, že takhle to jako vyhodnotila rodina: „No, Honza zlobí.“ Říkám: „Ano, protože doma nemá moc zábavu. Je to dítě, který ví, že se dá hrát s tímhle, s tímhle, že se dá zabavit, protože tady ve školce se chytí jakýkoliv aktivity. Nadšenější do všeho jde prostě s vervou, opravdu, že chce. Přijde si o to říct, umí si najít prostě to, co ho baví, jestli je ve své třídě nebo v té spodní, kde se scházejí děti. Úplně jako na pohodu, jo, a prostě raubíří. Dostal se do věku, dorostl ten svůj, on ten fyzický věk měl vždycky v pohodě, ale ten mentální věk tím nemluvením. Prostě on si, myslím, teďko fakt dotahuje do těch svých šesti a půl let. A je to běžný, šestiletý dítě, je to kluk a prostě je raubíř. Teďko je to naprosto v pořádku. Paní poradkyně do toho telefonu, byla taková jako zasekla, když jsem jí to jela takhle. Říkala jsem: „Ale takhle to jsou všechny děti. No, zlobí a jsou klidný, když jsou zabavený a vy vyprávíte, že maminka potřebuje mít doma čisto, že těm dětem toho moc nenabízí, že děti prostě vždycky jednu věc a už uklidit, uklidit, takže konečně se doma bude něco dít.“ Protože v té rodině asi zřejmě prostě nic neprobíhá. A ta maminka to vede jenom tak, ona má prý úplně všude uklizeno všechno tohle a jakmile jí tam děti něco rozhrabou, hračky rozhází, tak už je z toho celá nervózní. No, takže tam zase může zasáhnout paní poradkyně, my to neuděláme. Protože já to nevím vlastně, že to v té rodině takhle je, takže proto ta raná péče, tady si myslím, že je úplně úžasná. Jo, že prostě ta paní poradkyně se tam dostane do té rodiny jednou za 14 dní a může to jakoby zkontrolovat, ale ne zkontrolovat, ale hlavně jim tam může ona každé ten týden podsunout něco nového, co ta rodina může. Ona to pravděpodobně ta nejstarší nevyžaduje, protože tam je i mentálka. A ten Honza to vyžaduje, protože tady to má ze školky naučený, natrénovaný a ví, co se všechno dá dělat a čím se může zabavit. A když se nezabaví, tak se nudí, no tak zlobí, že jo. Takže tohle si myslím, že ta raná péče je skvělá v tomhle, že s paní poradkyní je ta spolupráce naprosto úžasná. Takže myslím, že to je přesně trefený s tím Honzou.

V: To je moc dobře. A jak to potom konkrétně probíhá, chodí paní poradkyně na nějaké návštěvy tady u vás do školky? A třeba v jaké frekvenci a jak návštěvy probíhají?

Ř1: Paní poradkyně do rodiny jezdí každých 14 dní, každý druhý pátek, pokud jí to rodina nezasekne, pokud je nějaká nemoc. Takže v tom ideálním případě jednou za 14 dní a my se domlouváme tak jednou za čtvrt roku, že určitě se po těch třech měsících vidíme. Když je potřeba nějaká akutní situace, tak kdykoliv si prostě zavoláme odpoledne, večer, jsme domluvený v tom, že ona když mi to nezvedá a samozřejmě tak má někde nějaké šetření jinde, tak vždycky zavolá zpátky. Ale jezdí jsem právě koukat na Honzu a teď už sem vlastně jezdí koukat i na Terezku, takže jsme takhle v častém kontaktu. Na to, že se sem vždycky musí doštrachat až z Prahy tak proto říkám o to víc, mě to přijde jako divný, proč tady ty klienti nemají někoho ústeckýho, kdo by to měl ještě jednodušší, ještě rychlejší. Ale myslím, že to asi stačí, zase asi není potřeba, aby tam s nima žila každé týden. Za 14 dní je to v pohodě a my jsme v kontaktu, když je potřeba kdykoliv. Když je potřeba něco kvůli sluchadlům. Teď to bylo intenzivní právě před tím zápisem do té školy, aby jsme to všechno včas, protože Honza musí do základky, kam patří obvodem, takže do *městské části*. Takže tady s tím vším jsme jim pomáhali: poradkyně z

Raná péče, já, tlumočnice, která tam s nima jde opravdu fyzicky. Tak to muselo být všude všechno, aby to nedopadlo jako: „Já jsem si myslela, vy jste si myslela, já jsem si taky myslela.“ A pak nikdo nic. Protože vím, že kolem toho zápisu jsme to nějak zazdili a tím, že jsme právě chtěli vyřizovat ten odklad tak jsme to fakt na poslední chvíli, fakt to bylo asi za 3 minuty 12. Našla jsem na stránkách školy, že oni tam mají přímo papír, takže i tohle jsme všechno předvyplnili, rodičům to dali a s tlumočnicí se tohle to zvládlo.

V: Rozumím, a ještě se vrátím, ze začátku, v čem vás třeba raná péče podpořila, například práci se sluchadly nebo nějaké obecné zásady ke komunikaci?

Ř1: Tohle bylo pro nás docela důležitý, protože my jsme prostě nevěděli do té chvíle na koho se pořádně obrátit. Protože on pak zase logoped se s váma taky jen tak bavit nebude, a právě paní poradkyně mě dala kontakt na tu logopedku v nemocnici, navedla nás a domluvila to. Paní logopedka byla teda hrozně ochotná, ten čas si na mě našla. Strávili jsme tam spolu asi hodinu a půl, že prostě je to v zájmu dětí, takže tady to nám určitě udělá takovej ten můstek. A nejvíc nám pomohl ten kontakt s rodinou – že my víme. Ono nám hodně pomůže, já vždycky říkám, že to je taková pavlačová drbna, ale my prostě potřebujeme vědět, co v té rodině je, co se tam odehrává, jak to tam funguje, aby my jsme se tady na to mohli nastavit, připravit. Protože tady samozřejmě člověk někdy naráží v té komunikaci. „Já je jsme jí to řekla už desetkrát a zas tady nemá náhradní tepláky.“ Já to tomu tátovi ukazuju, nakreslila jsem mu to a on jako: „Jojo.“ Prostě to všechno raději odkývou, takže i tady v tom nás paní poradkyně trošku srovnala v tom, že máme lepší pochopení v té komunikaci. A ještě paní poradkyně udělá nad těma rodičema tak trochu dohled, že to nemůžeme nechat jenom na nich. Třeba placení, když se ta školka platí každý měsíc, tak přeci každý měsíc. Honza sem chodí třetí rok. Stejně, prostě zapomenou. „Ne, jako aby zaplatit paní, jo, jo, jo, jo.“ A jde takhle, no. *(respondent ukazuje směrem ke dveřím)* Tak ho tady odchyťm a pak jim dáme lísteček tři a půl tisíce, protože dvě děti, že jo, do toho jsme měli výlet dvakrát, takže pak zase kouká, co to je. On si pak myslí, že platí stravný, třeba dalším dětem. Ono si jim to nashromáždí. Takže tady v tom jsme se i my museli srovnat že ty neslyšící lidi to mají opravdu jinak. “ A pak jsme si uvědomili, že ten Honza si takhle přešlapuje z toho naprosto slyšícího, běžného, rozběhaného světa do toho jeho tichého. S tou rodinou, je tam s nima přeci jenom půl dne, protože oni ho vyzvedávají hned ve dvě hodiny, není tady nikdy nějak dlouho a ta rodina s nima, tráví čas, nebo rodiče, tráví hodně času s dětma, jsou hodně venku, pořídili pejska. Pak zase tam proběhne takový období, že tatínek najednou zmizel a teď ta maminka přivede Honzu ráno v sedm, sem přiletí, šup, šup, šup a zase už běží a přitom musela nechat tu mladší sestřičku samotnou. S tím Honzou maže, a pak musí tu starší sestru a tu mladší sestru odbavit, prostě fakt jako klobouk dolů všemi směry. Říkám: „Ničím ji nezatěžujte.“ Takže ve spoustě věcí se učíme pochopit ty rodiče, že po nich jako nemůžeme chtít všechno, víme, že to mají jinak.

V: Takže řekla byste nějaká pomoc s tou komunikační, s tou kulturní bariérou, prostě takový to pochopení?

Ř1: To určitě, to je takový úplně nejdůležitější asi na tom, k čemu jsme si došli, k čemu nám paní poradkyně fakt pomohla, no.

V: A třeba s těmi sluchadly, takže měli jste předtím už nějakou zkušenost se sluchadlovou technikou, nebo to bylo taky všechno poprvé až s Honzou?

Ř1: To jsme měli poprvé. My jsme věděli, zase přes paní poradkyni, že Honza slyší, než když ty sluchadla nemá, než se zapomenou. A pak teda zase jsme nějakým kolečkem dospěli k tomu, že my vlastně nevíme, jestli ty sluchadla má funkční, takže zase paní poradkyně nám poradila, takže my jsme kupovali měřák na baterky, kupovali jsme, nebo ona, že musíme zkontrolovat každý ráno, takže teď už to probíhá, si myslím, přesně ideální stav, protože máme tady zásobu baterek, protože rodiče je nevyměňují, rodiče nevědí, jestli Honza slyší nebo neslyší.

Rodiče je přivedli Honzu, domů první, co bylo, mu sluchadla vyndali, že doma je ticho, tak to stačí, ale to jsme zase my měli, jestli má ty sluchadla Honza doma, jako nosí je i doma, jestli to pak není šok z toho slyšícího do neslyšícího. Ale pak stejně bylo období, co s těma sluchadlama...bylo to jako když má ucpaný uši: mávali jsme, tleskali, bouchali, volali, nic. Ale u něj to bylo hodně zase na tom, že buď nechtěl, a my jsme museli ještě vyzorovávat do čeho se mu nechce, anebo že fakt neslyší. Takže Honza teď přijde do školky a už si i chodí sám nebo ho zavoláme, takže se jedno svítí, druhý svítí (dioda na sluchadlech), je to dobrý, kontrolujeme

V: Rozumím, no. Protože to asi musel být i dost přehlcený, že...když doma vůbec vlastně neměl žádnou sluchovou zkušenost a potom přišel do školky, tak to muselo být i hodně únavné pro něj, najednou všechny ty zvuky.

Ř1: Přesně tak, věřím tomu, přesně jsme si to takhle říkali, že najednou teďka na něj tady naválíme. Takže jsme přesně začaly jenom zvukama, jenom takovýma těma základníma věcmi, on to krásně napodoboval, pak ty věci, co už slyšel častěji, že jo, takže začal opakovat, začal je už pak sám používat. My jsme ho pak vlastně, když přišel tady na tu běžnou třídu, já jsem ho viděla třeba po čtrnácti dnech a on už přišel a řekl mi něco ve větách. Tak já jsem úplně stála zkopněla: „On mluví.“ A pak po delší době, když ho paní poradkyně slyšela taky užasla. Věřím tomu, to prostředí funguje.

V: Já tady ještě kouknu, co jsme třeba přeskočili. Jo, možná ještě, jestli byste mi mohla okomentovat, že vlastně v té paragrafové třídě máte asistenta pedagoga, jinak teda v té předškolní třídě asistent pedagoga není a předpokládám, že Honza ani není v takovém stupni podpůrných opatření, aby měl nárok na asistent pedagoga.

Ř1: Jo předtím ho měl, v té paragrafový. Teď už ho nepotřebuje, my jsme třeba dětem řekli, že tak pojd'te už jdeme uklízet a k němu jsme nemuseli přijít, jako vyloženě, já nevím, aby nás třeba vnímal nebo něco.. „Děti jdeme uklízet.“ Buď to slyšel a chytil se toho prostě nebo on okamžitě všechno odezřel za situace. Děti si prostě šli někam zouvat bačkory, on takhle udělal šup a už tam byl. Prostě spoustu věcí odkouká, určitě na půl si to pamatuje, že i ví ten sled toho, že teď se jde na záchod, pak se jde cvičit, takže už se připravil na cvičení, ze cvičení si jde pro bačkory, jde si umýt ruce a jde se pro svačinu. Pokud bychom v tom udělali nějakou jinou změnu, nešli jsme na svačinu, nevím, šli jsme na divadlo. Tak to chvíli koukal samozřejmě, protože to ještě nepobral, ale to bylo v těch začátkách. Teď, co je na týhle běžný třídě už i tyhle věci zvládá sám. Že není potřeba tý asistentky v tom smyslu, že on by tam bez ní zmateně pobíhal jak včela, protože on slyší. Teď už si řekne učitelce. Já si tady v tom vždycky říkám,

když dostane takovýhle způsob informací, asi to je, jako kdyby na mě mluvil někdo švédsky. Takže taky nebudu vůbec vědět a bude trvat než pochopím. Ale měli jsme s ním i domluveno a on si uměl, když nerozuměl a nevěděl, že si přišel říct, že jako co se děje. Jo, nebo co a proč. To jsme ho naučili už my na specce (speciální třídě), že to věděl, že jako vždycky přišel, že jako co. Přišel nám jako ukazovat, neřekl si vyloženě, ale uměl to jakoby naznakovat a to tak, že jsme se s ním dorozuměli. Tady na té běžné třídě jsme opravdu po měsíci, možná dvou měsících ho tam nechali. Natrvalo, že jsme mu tam prostě přehodili značku.

V: Rozumím. Ještě se vás možná zeptám, jak teda hodnotíte tu spolupráci s ranou péčí? Jste s tím teda úplně spokojená?

Ř1: Jo, jo. Tady s tím 100%. Vlastně paní poradkyně jezdila i tak nějak jako v době už covidu, takže i přes covid, a pak to nešlo, takže jsme si to popovídali i přes FaceTime nebo přes Whatsapp, přes obrazovku. Takže i takovýmhle způsobem, jsme spolu ve spojení přes mail, jsme spolu kdykoliv přes telefon, protože ona (paní poradkyně) mi pak zavolá.

V: Díky a pověděla byste mi ještě něco k Terezce? Umíte si představit, že byste ve školce měla další dítě se sluchovým postižením?

Ř1: My máme Terezku, to máme zase trošku jinou zkušenost, že jo, protože ona i my se budeme muset začít učit znakový jazyk, abysme aspoň něco jí ukázali, že aspoň pár začátků a to. Zatím je tady Terezka, nebo byla tady tenhle ten školní rok fakt na to, aby si zvykla socializačně. Socializovala se úplně úžasně, ze začátku chodila zamračená, ze začátku plakala, jo, ale bylo to vlastně dobrý, čekali jsme že bude plakat mnohem víc, ona je taková závislá na mamince. Nedokázali jsme si to úplně představit, jako úplně hluchý dítě. A já říkám: „Hele, ona nám nikam neuteče, nezdrhne, je to holčička, není to žádný plašený.“ Ne, Terezka je taková, jako klidásek, takže tam to taky asi záleží, dítě od dítěte. Ale jako nebojíme se, jestli to má být takhle sluchový dítě, to se nebojíme, nejsme na to sice zaměřeni, vždycky to řešíme, s SPCčkem. Ale u toho Honzy, tím, že jsme po té krátké době zjistili, že slyší, že tam je to hlavně na tom, abysme ho rozmluvili a posunuli do toho slyšícího a mluvícího světa, tak jsme se toho vlastně bát vůbec nemuseli. U tý Terezky tam to vidíme, že opravdu ona bude potřebovat něco speciálního a tak paní poradkyně z raný péče je na to odbornice, ta určitě rodičům poradí, kdy je v pohodě poslat na internát. Tady v regionu pro ty děti nic blíž není. V tom *městě*, my jsme tam byli, že to je logopedická škola, takže tam to není úplně o sluchách.

V: Rozumím.

Ř1: Takže jako spolupráce přes ranou péči je úplně, jako si myslím, že 150 procentní, tady to nám prostě vyhovuje po všech stránkách.

V: To jsem ráda.

Ř1: Takhle by to mělo fungovat. No, tak, jak se to píše v knížkách a v těch zákonech, tak tam je oficiální verze, že ve chvíli, kdy to dítě je zařazeno právě do nějaký instituce, takže třeba do mateřský školky, tak by vlastně měla ta mateřská školka začít spolupracovat jenom s tím SPC a ta rána péče vlastně končí. Takže v tom jste vlastně trošku jako takový unikát, ale vlastně mi přijde, že nám to strašně skvěle funguje, že se tím třeba to sociální znevýhodní dětí vlastně

vykompensuje, když vlastně máme paní poradkyni jako takovýho rovnocennýho partnera. SPCéčko nás před třemi roky kontaktovalo, že má nějaký program na dva roky, že by právě paní z SPC sem jezdila do školky, každých, já nevím, dva měsíce. A pak nám to covid úplně rozsekal. Měli konzultaci jenom přes videohovor, ale tak to ona potřebuje vidět děti, že jo, takže to nám moc nefungovalo, jo, tady v tom. SPCéčko sem přijede jednou za rok se podívat na děti jakoby všeobecně, a to je prostě spolupráce úplně hezká, ale přiznám se, že spoustu těch doporučení je podobnejch a taky víme, že to dítě se stejně chová úplně jinak, když je na nějakém takovém ta vyšetření, než se chová tady. Takže pokud potřebujeme, máme hodně problémový dítě, SPCéčko s náma funguje, že prostě vyjedou nebo že přijedou. A ty doporučení, ty rodiče, to stejně musíme kontrolovat my. Ale jako v tomhle jsem ráda právě, že paní poradkyně je neopustila (klientskou rodinu), že se jich takhle drží, že to není v tom, že dítě nastoupí do školky a ona dá ruce pryč. Takže tam paní poradkyně jezdí pořád, tak jsme moc rádi za to, za rodinu 100% a za děti ještě víc.

V: Rozumím. Děkuji za rozhovor.

Rozhovor s ředitelkou MŠ 2

Všechny údaje byly anonymizovány

V: Začínáme, nejprve bych se chtěla zeptat, kdy jste se poprvý dozvěděla o rané péči?

Ř2: Já už o ranou péči věděla, ale ne kvůli sluchu, už jsme tu měli pár dětí, takových těch se specifickými potřebami. Měli jsme chlapečka s DMO (dětská mozková obrna) a o něj se staral *jméno rané péče z regionu*, tak jsem si myslela, že ranou péči dělají jenom oni. A nebylo to s nima úplně dobrá zkušenost, tak jsem pak byla ráda, když jsem zjistila, že ranou péči dělají i jiný.

V: Takže Filípek je vaše první dítě se sluchovým postižením ve školce?

Ř2: Určitě, co jsem ředitelka já a pochybuju, že by tu bylo nějaký předtím, to víte, co si budeme, tak inkluze je populární až teď a já si třeba o dětech se sluchovou vadou myslela, že musej do tý speciální školy, že to jinak nejde. Víte, že tam dostanou, to co potřebují, že to bychom jim ani jako my, jako normální školka dát nemohly. Tak jsem byla překvapená, že chtěj k nám Filípka dát.

V: Takže první kontakt byl s Filípkovými rodiči?

Ř1: Jo, nejdřív jsem volala s maminkou, že by ho sem chtěli dát, že jsme spádová školka. Tak jsme se o tom dost vážně bavili, já jí říkala: „Jako, máte na to právo, ale my s tím nemáme žádný zkušenosti.“ A jestli by ho nechtěli dát někam, kde tomu postižení rozumí. Ale ta maminka mi říkala, že to by znamenalo Praha, že nikde nic bliž není. Tak to mě nakoplo, že bychom jim třeba měli pomoci my a že to přece nebude tak strašný. A navíc ta maminka říkala, že on vlatně Filípek jako slyší i mluví. Akorát má ty sluchadla, ale že to není tak, že bychom se hned museli učit znakovou řeč.

V: A pak ten kontakt s ranou péčí?

Ř1: No, a pak právě jsme se domluvili na schůzce s tou maminkou a ona přišla i s poradkyní rané péče, že prý je to paní, co jim pomáhá, že k nim jezdí domů a s Filípkem si hraje a že rozumí těm věcem kolem sluchu. Že oni ty rodiče taky ze začátku prý netušili, nějaký sluchadla, ale že ona jim ta poradkyně všechno vysvětlila. I byli na nějakým vyšetření přímo u nich, co všechno Fíla reálně slyší. A pak, že jim pomohla s kontaktem na logopeda, protože těch je taky málo a nemohli se dostat. A že by mi teda taky paní poradkyně mohla něco vysvětlit ohledně toho sluchu.

V: A jak ten rozhovor proběhl? Co vám paní poradkyně říkala?

Ř2: No, mě hlavně zajímalo jak fungují ty sluchadla. Tak mi vysvětlila, že je to fakt důležitý, že se musí každý ráno čistit a kontrolovat, jestli jsou nabitý. A že když bude mít Fíla v pořádku sluchadla, tak nám to všechno hned líp půjde. A že to máme kontrolovat, třeba kdyby učitelce přišlo, že hůř reaguje, tak že to máme zkontrolovat, jestli pořádek jedou. A jinak říkala, že ho máme rozvíjet jako každý jiný dítě a že je šikovnej a že nám to určitě půjde.

V: Pokračovala pak ta spolupráce nějak dál?

Ř2: Pak už dál nebylo úplně třeba, protože nám paní poradkyně řekla, že oni jsou hlavně sociální služba, takže školku bude řešit SPC. Tak jsme se tím já i maminka řídili. Maminka šla s Fílou do SPC a tam dostali ty papíry pro nás. Takže jaký stupeň podpůrek a tak. Ptali jsme se na asistenta, ale to nám řekla paní z centra, že to bychom museli mít vyšší stupeň podpůrek.

V: A jak Fíla teď funguje ve školce?

Ř2: No, úplně suprově. Dali jsme ho do naší nejmenší třídičky, protože jsme si říkali, aby tam neměl tolik vjemů, aby to všechno stíhal vnímat. Ale nebylo se čeho bát, je fakt moc šikovnej. Navíc nám přijde, že jak je mezi svýma vrstevníky, že i ta řeč šla fakt nahoru. Někdy třeba nereaguje na poprvé, ale když k němu člověk jde a naváže oční kontakt, jak nám právě radili v SPCčku, tak na to on potom reaguje. A navíc jsme ho učili, že se má ptát, když nerozumí. A to on si přijde a řekne. „Co mám dělat?“ nebo „Co se dělá?“ A hned se chytne.

V: Takže jaký stupeň a jaký podpůrný opatření jste nastavili?

Ř1: No, to byla ta menší třída, pak právě ta komunikace, že aby Fíla líp slyšel, musí nám koukat do obličeje. Taky prostě neočekáváme, že nás třeba uslyší přes celou třídu, prostě za ním člověk třeba jde blíž anebo když fakt nevnímá, tak učitelka třeba zamává rukou nebo mu poklepe na rameno. No a pak paní poradkyně za raný péče říkala, že jsou fajn různé zvukové hračky. Tak to jsme taky tedy zkoušeli. No ale jinak je to v té školce dost podobné jako ostatní děti, žádný výstupy neupravujem. Ani nic jinýho speciálního vlastně nemusíme.

V: Takže vám s podpůrnými opatřeními pomáhala paní poradkyně?

Ř1: Ona nám tohle všechno vlastně poradila během té naší schůzky a bylo to takový praktický, pak právě přišli nějaký papíry z SPC, ale tam byly dost podobný věci akorát jinak napsaný. Ale teď právě spolupracujeme s tím SPCčkem, posíláme jim vyhodnocení toho individuálu.

V: Takže největší přínos rané péče byste vnímala v tom, že to bylo praktické?

Ř1: Jo, a že nám fakt na začátku řekla, ať se toho nebojíme a na všechno odpověděla. Trochu právě i vysvětlila, jak to je s těmi speckami pro hluché děti a že tam se třeba hodně učí v té znakového řeči a to vlastně Fíla ani moc nepotřebuje, protože on může používat sluchadla a mluví.

V: A jak byste hodnotila jeho řeč?

Ř2: On právě chodí na logopedii a fakt mu i pomáhá ten běžný kontakt s ostatními dětmi. Jakože je možná trochu pozadu, ale není to žádná tragédie. Jako viděla jsem mnohem horší věci a to byli normálně slyšící děti.

V: Takže byste řekla, že raná péče pomohla se zařazením do vaší MŠ?

Ř2: Jo, určitě to pomohlo, že jsme to neřešili jen tam maminka a já, ale že tu byl i někdo z oboru, kdo nám to mohl vysvětlit a odpovídat na otázky.

V: To je moc fajn a teď tedy už pokračujete ve spolupráci s SPC...

Ř2: Jo, přesně, je pravda, že ty jsou specializovaný na to vzdělávání a Fíla je stejně bude potřebovat i ve škole, tak je dobře, že se s nima spolupracuje už teď. Navíc Fíla je to dítě se specifickými potřebami, takže vlastně aby mohl být v inkluzi tak potřebuje podpůrka a to nám taky paní poradkyně říkala, že nám vlastně může dát jen SPCčko.

V: A víte, jestli pokračuje spolupráce rané péče s rodinou Filípka?

Ř2: Jo, to vím, maminka někdy má Filípka dopoledne doma, protože má právě přijet raná péče. Tak to je taky dobře, že se jim takhle věnujou, vím, že pro tu maminku je to asi velká pomoc. Ona je taková nejistá, hodně se o Fílu bojí, tak určitě pomáhá, že to má s kým sdílet. To bychom ji asi my tak nedokázali nabídnout a je pravda, že jsme se ze začátku taky vlastně docela báli.

V: A přijali byste po téhle zkušenosti další dítě se sluchovým postižením do vaší školky?

Ř2: Jo, já myslím, že jo. I když samozřejmě záleží, uvědomuju si, že asi každý dítě, vlastně každý dítě je stejně individuál, tak že by každý dítě nebylo jako Fíla. Ale tak asi bych si troufla, kdyby to byla podobná situace a kdyby teda zase třeba raná péče pomohla. Zase třeba vysvětlila, jak to dítě vůbec slyší. Ale právě ty úplně hluché děti, to nevím, ty asi fakt potřebují speciální školu...ale z Filípka máme radost, to je v pohodě dobrý.

V: Já vám děkuji za rozhovor.

Rozhovor s ředitelkou MŠ 3

Všechny údaje byly anonymizovány

V: Zopakovala byste mi prosím na začátek, jak se k vám Anička dostala?

Ř3: Tak to bylo tak, že nejdřív volala maminka, že by k nám chtěli dát dcerku, ale že je to trochu speciální situace. Tak jsem se zajímala, jak speciální...vypadlo (z matky)...že teda dcera se sluchovým postižením a že hlavně má krátce sluchadla, že zatím teda moc nemluví, spíš vůbec,

že se na to přišlo docela pozdě. Tak dál jsem se zajímala, jako jestli jí teda opravdu chtějí dát k nám, jakože určitě můžou, ale že tomu my tady nerozumíme. Sice nějaký logo děti máme, to jo, ale nerozuměli jsme tomu sluchovému postižení. Ale ona (matka), že jako strašně si to přeje a že bychom si mohli dát schůzku a že by přivedla ještě někoho kdo by pomohl. Že k nim jezdí raná péče.

V: A to bylo poprvé, co jste se setkala s ranou péčí?

Ř3: Ne, to určitě ne, ale s ranou péčí pro sluchy určitě a konkrétně s Tamtamem. U nás funguje místní raná péče, která teda taky jezdí terénně, ale ty jsou spíš na ty kombi postižení, i když s logopedií by si taky poradili, ale sluchy nedělaj.

V: Takže Anička byla vaše první dítě se sluchovým postižením ve školce?

Ř3: Určitě, tak ono dřív to vůbec nebylo, že jo, že by děti takhle postižený chodili do normálních školek a obecně ono toho přibývá i různý „dys“ a ADHD, je toho i víc a zároveň se právě míchaj s ostatními dětmi. Ale myslím, že je to dobře, na Aničce je to teď už vidět, jak ji to stimuluje, jak jí to pomáhá, že je mezi vrstevníkama. Ze začátku, pravda byla taková ztracená, taková hromádka neštěstí, tak jsem na ni netlačili. Aby si prostě na nás zvykla a ona to zvládla.

V: To je moc dobře a jak teda proběhl první kontakt s ranou péčí, trochu jste to už nakousla...

Ř3: Jo, raná péče, tak maminka teda nakonec přišla na schůzku sama, ale dala mi číslo, že tohle je jejich paní poradkyně a že kdybych měla nějaký otázky, tak že ona je připravená, že mi odpoví. Že je třeba i tlumočnice, takže se prostě pohybuje v tom prostředí a zná jaký ty děti jsou. S maminkou to taky bylo fajn, neměla žádný jako přehnaný očekávání, prostě říkala, že bude ráda, když Anička bude chodit mezi děti a že prostě nejdůležitější je, abychom taky na ni prý hodně mluvili a přinesla papíry z SPC. Doporučení už měla zpracovaný. Taková připravená maminka.

V: A zavolala jste si s paní poradkyní, proč jste se obrátila na ní?

Ř3: Tak jsem si říkala, že když to nabídla, že třeba taky líp zná tu rodinu. Přece jenom maminka říkala, že už k nim rok chodí domů, tak prostě bude orientovaná. Já se o tom všem právě nic moc nevěděla, jako moje znalosti se omezovaly na to, že je nějaká znaková řeč a že se do ní tlumočí zprávy na jedničce. Takže fakt pomohlo, že můžu mluvit s někým, kdo to prostředí zná a rozumí tomu, co ta sluchová vada doopravdy znamená. A taky je vlastně hezký slyšet, že je kolem toho taková celá kultura. Takže už ten první telefonát byl takový příjemný a měla jsem dojem, že jsem se toho docela dost dozvěděla.

V: A proč jste se rozhodla v kontaktu pokračovat?

Ř3: My jsme se právě už přitom první hovoru domluvili, že budu moct zavolat pokaždý, když budu mít otázku. A taky, že bychom si mohli třeba jednou za tři měsíce zavolat a nějak si říct, jak na tom Anička je. Takže třeba, aby paní poradkyně věděla, jak se má ve školce, jak to zvládá mezi dětma... a paní poradkyně pak zase mi říká, jestli se třeba zlepšila v nějakých těch jejích škálách. Oni tím jako sledujou vývoj toho dítěte, tak prostě takhle nějak to dopadlo.

V: A pořád si voláte?

Ř3: My si vlastně voláme kvůli té řeči, to je prostě slabý místo a pro mě je super vědět, co všechno paní poradkyně s Aničkou dělá a na co třeba my můžeme navázat, taky paní poradkyně od maminky ví víc věcí třeba z logopedie, jako jestli je tam posun, na co se soustředit. Tak mi to pak taky může říct. Maminka mi to samozřejmě říká taky, ale někdy je taková pesimistická a obecně prostě ty rodiče to vnímají jinak než ten odborník nezaujatý. A je pravda, že já ze začátku s tou řečí...no, taky jsem to viděla všelijak.

V: Co tím myslíte?

Ř3: Tak ona Anička vůbec nemluvila, když do školky přišla nebo jako mluvila, ale jenom slova izolovaně, chápete ve čtyřech letech. Tak jsem se vlastně začla ptát, jestli tedy by nebylo lepší, kdyby spíš Anička znakovala nebo prostě ještě se učila něco dalšího, když ta řeč je taková všelijaká. A to mi právě paní poradkyně vysvětlila, že víte, ono to by právě bylo v té speciální MŠ, tam že se takhle děti učí od mala, ale že rodiče si přejí, aby Anička spíš mluvila a znaky, že sice doma nějaký používají, ale že i kdyby Anička jenom znakovala, tak se stejně s těmi rodiči jako nedomluví. Tak je prostě lepší stimulovat ten její sluch a s tou řečí být trpělivý. Sice to pořád jako není ono, ale když se pak člověk ohlídne, tak to jsou „nebe a dudy“.

V: Jak teda Anička mluví teď?

Ř3: No, už právě přijde, řekne si. Předtím byla taková panenka, seděla, koukala. Občas na něco ukazovala a dělala zvuky. Pak když si ji člověk vzal samostatně, tak bylo vidět, že z domova zná obrázky, že zná jako táta, máma a tak, ale že je to pro ní těžký. Teď prostě přijde za učitelkou, třeba i celou větu řekne. Ne, teda úplně správně, ale posledně to bylo něco jako: „Na svačinu jabko.“ Jako že si dá ke svačině jabko, tak to když mi paní asistentka říkala, tak jsme měli radost, že se takhle vyjadřuje.

V: Takže od rané péče dostáváte hlavně informace?

Ř3: Jo, takový to potvrzení, když já něco nevím, je super, že se můžu někoho zeptat a jakože ze začátku jsem se chtěla pořád na něco ptát. Jako slyší přes ty sluchadla? Člověk by na ní pořád zvyšoval hlas... nebo jestli z toho prostě něco má. Tak to pomáhalo, že jsem si pak mohla s paní poradkyní zavolat, protože jako s rodiči to taky můžete řešit, ale nechcete je stresovat nebo nějak zatěžovat. A paní poradkyni taky nechci samozřejmě zatěžovat, ale hlavně ze začátku, to jsem ji volala skoro ob týden.

V: A teď?

Ř3: Teď když je něco k řešení, tak třeba jsme si ani půl roku nevolali, ale teď jsme řešili, jestli tady Anička může zůstat kvůli odkladu. Maminka si to vyběhala na SPC, ale řešilo se jestli příprava někde nebo u nás. Ale nakonec zůstane Anička u nás, jen ji paní asistentka bude dávat úkoly víc pro předškoláky, takže bude mít takovou individuální přípravku.

V: Takže byste řekla, že s paní poradkyní sdílíte hlavně informace o tom vývoji, jak na tom Anička zrovna je?

Ř3: Jo, přesně, to nás zajímá obě, mě to zajímá z toho jejího odborného hlediska, prostě do toho má větší vhléd a jí to zajímá, že jsme s Aničkou o dost častěji, takže vlastně máme větší přehled o některých věcech.

V: A teď bych se vás ještě zeptala na spolupráci s SPC? Jak to probíhá s nimi?

Ř3: No, tak s papíry z SPC přišla maminka sama, a pak mi paní z SPC napsala e-mail, že jako taky budou rádi za nějaké informace. Vlastně jsem byla docela zaskočená, že se nás jako ptaj (SPC), co bychom potřebovali nebo jako s čím potřebujeme pomoci. To jsem vlastně asi ani nečekala, že dostaneme ty papíry, ale zároveň je i zajímá, jestli nám to k něčemu je. Tak jsme pak v tom dalším roce už psali zprávu, že teda potřebujeme navýšit úvazek asistentky a fakt to v tom dalším doporučení bylo. Takže spolupráce je super, prostě taky napíšu e-mail, co se změnilo, co bysme potřebovali. Paní z SPC to všechno bere.

V: A jak máte nastavené podpůrné opatření?

Ř3: Jo, takže maminka přišla už s tím doporučením, že na základě něho uděláme individuál. A dostala ten stupeň těch opatření čtyři, což je docela dost, ale aspoň pak nám vlastně z SPCčka řekli, že díky tomu může mít asistenta, tak to bylo super. Protože hned jsme věděli s učitelkami, že ta asistentka dost pomůže a že tam Anička bude mít někoho, za kým vždycky může jít. To je asi nejlepší na tom, když má to neslyšící dítě asistenta, že normálně když nerozumí, tak by muselo vždycky za učitelkou nebo by prostě nedělala nic. To bylo hlavně ze začátku, když nerozuměla, neopochopila (Anička), co se dělá, tak jenom seděla, koukala. No a pak asi po půl roce co tu byla přišla Maruška (asistentka) a hned spolu měli nějaký vztah a Anička pak se právě mohla ptát jí. Ze začátku se jí hodně držela, a když Maruška nebyla, tak byla taková celá smutná...ale teď je to lepší. Už je starší, je víc samostatná, víc toho řekne.

V: Takže největší pomoc vidíte v asistentce?

Ř3: Jo, to je prostě taková nepřehlédnutelná pomoc, ty ostatní podpůrka jsou hlavně o organizaci, jako že Anička by nám měla koukat do tváře, neměla by pracovat moc dlouho a tak, ale ta asistentka, to udělá rozdíl

V: A myslíte, že byste zvládla ještě další dítě se sluchovým postižením?

Ř3: Já myslím, že teď už jo. Zvlášť, kdyby to bylo přes paní poradkyni...to by bylo super, to bych se nebála nic, ale jako i my už máme mnohem lepší zkušenosti a mnohem lepší představu. I když taky by asi hodně záleželo na rodičích...jako Aničky maminka je super a to taky určitě hodně dá.

V: Tak já vám děkuji za rozhovor.

Ř3. Taky díky.